

Ірина Соїна, к. філол. наук, доцент

Харківська державна академія фізичної культури

Харків, Україна

СПОРТИВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ПРОЦЕСИ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ

Вступ. Спортивний термін є не лише засобом збагачення мови, а й свідченням історичного розвитку та змін у соціальному житті, культурі та цивілізації. Спорт пропонує свої темпи розвитку у системі термінології та спортивної лексики. Як невід'ємна частина словникового складу мови, спортивні терміни відіграють певну роль в еволюції та формуванні лексики мови. Це явище ми чітко можемо простежувати на прикладі спортивної термінології, яка включає безліч понять з різних галузей знань: медицини, біології, психології, педагогіки та соціології.

Мета дослідження. З'ясувати особливості спортивної термінології в лексиці професійної мови спортсменів.

Методи дослідження. Загальнонауковий індуктивний метод аналізу, метод описового та порівняльного аналізу лексичного матеріалу, метод функціонального аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Спортивна термінологія належить до стихійно сформованих систем, оскільки виражає історично сформовані поняття спортивної діяльності і характеризується недостатньо високим ступенем упорядкованості та нормалізації. Склад термінології будь-якого виду спорту за ступенем абстрактності понять, що позначаються, можна представити у вигляді кола, в центрі якого розташовуються вузькоспеціальні терміни, потім вузькогалузеві, галузеві і, нарешті, загальноспортивні терміни, які виражають абстрактні поняття. Слабка відмежованість від загальнолітературної лексики впливає із тісних зв'язків спортивних терміноодиниць із загальнолітературною лексикою, в якій містяться такі слова як команда, захист, гра, швидкість, удар, ривок, поштовх, біг та ін. Спостерігається процес утворення спортивних термінів на базі спортивних жаргонізмів: рваний біг, біг у мішок, млин, ластівка, banana kick (кручений удар), scissors kick (удар «ножиці»), wall (стінка), dead ball (мертвий м'яч) і т.д. [1]. Спортивним термінам притаманні всі види конотації: образність, експресивність, емоційність, оцінюваність, наприклад, каблучок ковзана, колесо, композитор, обман, карусель, «пузо» вітрила, ведмежа качка, караван, подвійний обман, удар Наполеона, hook (гак), to steal (вкрасти), trap (пастка) та інші. Спортивна термінологія відрізняється широко розвиненою системою термінів-синонімів, розгляд якої потребує особливого вивчення для розуміння причин синонімії та визнання її необхідності чи, навпаки, марності. У спортивній термінології є ядерні терміни, які виражають базові поняття. Зокрема, в англійській футбольній термінології слово pass стало ядерним для цілої низки слів: chip pass (пас через голову захисника), square pass (паралельний пас), through pass (наскрізний пас), wallpass (пас, що розігрується в комбінації, спрямований на обман захисника), outletpass (пас від воріт), lead pass (пас на випередження), forward pass (пас вперед), push pass (пас, зроблений внутрішньою поверхнею стопи). Наявність великої кількості дієслівних терміносполучень є однією з граматичних ознак спортивної термінології. Поняття про процес виражається також за допомогою віддієслівних іменників. Майже для кожного спортивного дієслівного терміна паралельно існує свій іменний термін: викид снаряда, кидок нахилом, гальмування упором, захоплення шиї з-під плечей, подолання планки, гра з двома нападниками, метання диска та ін. Вони більшою мірою беруть участь у номінації. Багато спортивних термінів вступають у синонімічні відносини. Розгляд цієї проблеми у рамках спортивної термінології дозволяє виявити деякі тенденції її розвитку та визначити особливості функціонування синонімів у мові спортивного середовища [2]. Для спортивної термінології позитивною є синонімія, якщо брати до уваги функції уточнення, заміщення, а також стилістичні функції, що здійснюються спортивними термінами-синонімами. Особливість спортивних термінів така, що синонімія часто викликана наявністю термінів іншомовного походження, які, зазвичай, мають національні еквіваленти [3]. Синонімія в межах системи термінів мови забезпечує більш повніше відображення різних аспектів одного поняття. Крім термінів-синонімів використовуються їх формальні заступники (аббревіації, скорочення), вживання яких має на меті полегшити комунікацію в професійному середовищі та повсякденному спілкуванні.

Висновки. Спортивна термінологія, яка характеризує вузьку сферу професійної діяльності, включає в себе низку диференціальних ознак на лексичному, словотвірному і синтаксичному рівнях.

Спортивна термінологія є однією з найбільш активних та вживаних термінологій. Термінологія спорту широко використовується як у спеціальній спортивній літературі та спеціалізованих телевізійних форматах, так і в інших джерелах масової інформації, переважно у метафоричному значенні. Багато термінів стали загальноновживаними. Основними причинами переходу спортивних термінів у загальнонародну лексику є високий освітній рівень, ясність загального значення слів та ролі і значення спорту в житті пересічної людини.

Список використаної літератури.

1. Карпець Л.А. Український спортивний жаргон: структурно-семантичний аспект: Дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. Х., 2006. 192с.
2. Soina I., Beilin M., Continuity of language reality of events as sense integrity/ Challenges and prospects for the development of social sciences in Ukraine and EU countries: comparative analysis: collective monograph. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. P.1-16.
3. Soina I., Gazniuk L. Temporality of social reality and structure of language / Integration of traditional and innovation processes of development of modern science: collective monograph / edited by authors. 2nd ed. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020. P. 274-294.